

SABIEDRĪBAS LĪDZDALĪBA

Vai es drīkstu izteikt SAVU viedokli?

KAS un KĀDUS lēmumus valstī pieņem?

Kas notiek Ministru kabinetā un kā es varu līdzdarboties?

Kā LIKUMPROJEKTI tiek pieņemti SAEIMĀ?

KUR vērsties, ja mani neņem vērā?

Vai es drīkstu izteikt SAVU viedokli?

Latvijas Republikas Satversmes 8.nodaļa nosauc cilvēka pamattiesības.

Latvijas Republikas Satversme nosaka, ka:

- ikvienam Latvijas pilsonim ir tiesības likumā paredzētajā veidā piedalīties valsts un pašvaldību darbībā;
- ikvienam ir tiesības likumā paredzētajā veidā vērsties valsts un pašvaldību iestādēs ar iesniegumiem un saņemt atbildi pēc būtības.

Īpaši vides jomā jāpiemin Apvienoto Nāciju Organizācijas Eiropas Ekonomikas komisijas konvencija „Par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem” jeb tā sauktā **Orhūsas Konvencija**, kas nosaka sabiedrības un valsts pārvaldes iestāžu sadarbību vides jautājumos, īpaši par pieeju informācijai, sabiedrības

- dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs.

KAS un KĀDUS lēmumus pieņem?

Dažādi lēmumi Latvijā tiek pieņemti gan nacionālajā līmenī (Saeimā un Ministru kabinetā), gan arī vietējā līmenī (pašvaldībās) un abos gadījumos ikviens var likumā paredzētā kārtībā līdzdarboties. Lēmumi, kas attiecas uz visu sabiedrību vai tās daļu, parasti izpaužas dažādu dokumentu (normatīvo aktu) formātā. Būtiskākie no tiem ir likumi, noteikumi, saistošie noteikumi, rīkojumi u.c.

Ir stingri noteikts, kādus dokumentus, kurš izdod:

- **Saeima** (likumdevējs) pieņem likumus, Valsts prezidents tos izsludina. Tomēr nav tā, ka visus likumus raksta Saeimas deputāti. Daudz likumu tiek sagatavots ministrijās, un tad ar Ministru kabineta lēmumu tie tiek virzīti tālāk uz Saeimu.

Informāciju par Saeimas darbu, deputātu kontaktinformāciju, iespējām apmeklēt Saeimas un komisiju sēdes var iegūt Apmeklētāju un informācijas centrā – Jēkaba iela 16, tālrunis: 67087321, e-pasts: info@saeima.lv

- **Ministru kabinets** jeb valdība ir institūcija, kas ar sev padoto valsts iestāžu darbību īsteno izpildvaru. Piemēram, tā izstrādā Ministru kabineta noteikumus, ar rīkojumiem apstiprina attīstības plānošanas dokumentus.

Ministru kabineta sēdes ir atklātas, tajās var piedalīties plašsaziņas līdzekļu un nevalstisko organizāciju pārstāvji. Informāciju par to, kā pieteikties meklē Valsts kancelejas Komunikācijas departamentā.

www.mk.gov.lv/lv/apmekletaju-pienemsana, tālrunis: 67082934

Ikviens Ministru kabinets, uzsākot darbu, izstrādā valdības deklarāciju, kurā tas nosaka sasniedzamos mērķus un uzdevumus. Līdz šim valdības šajā dokumentā apņēmušas arī stiprināt sabiedrības un valsts sadarbību un līdzdalību, t.i. tādējādi tās atzīst, pieņem un ievēro sabiedrības tiesības un iespējas piedalīties lēmumu pieņemšanā!

- Savukārt **pašvaldības** izdod saistošos noteikumus, kas attiecināmi uz konkrēto pašvaldības teritoriju.

Tādējādi ir dažādi līmeņi, kuros piedalīties lēmumu formulēšanas un pieņemšanas procesā.

Vai man OBLIGĀTI jābūt kādas nevalstiskās organizācijas biedram?

Nē, tas nav obligāti, tomēr jāņem vērā, ka sabiedrības pārstāvju viedokļi var atšķirties, pat būt pretēji, tāpēc lielākas iespējas ietekmēt lēmumu pieņemšanas procesu ir tiem sabiedrības pārstāvjiem, kuri ir apvienojušies nevalstiskajās organizācijās, lai aizstāvētu savas intereses un izteiktu viedokli. Tāpēc vispirms vajadzētu meklēt domubiedrus.

Aktīvākās vides NVO apkopojusi Vides ministrija
www.vidm.gov.lv/lat/saites

Daudzas nevalstiskās organizācijas ir nostiprinājušas savas tiesības līdzdarboties ģipšā dokumentā, ko parakstījis Ministru kabinets. 2005.gada 13.janvārī tika parakstīts „Nevalstisko organizāciju un MK sadarbības memorands”, ar mērķi sekmēt efektīvas un sabiedrības interesēm atbilstošas valsts pārvaldes darbību, nodrošinot pilsoniskās sabiedrības iesaisti lēmumu pieņemšanas procesos. Memorandum aizvien pievienojas jaunas organizācijas. Šobrīd to ir parakstījušas jau 194 organizācijas.

Viedokļa paušanai efektīvi var būt dažādi kanāli. Sevišķi būtisku jautājumu aktualizēšanā mēģini sazināties arī ar medijiem, meklējot plašākas publikas atbalstu!

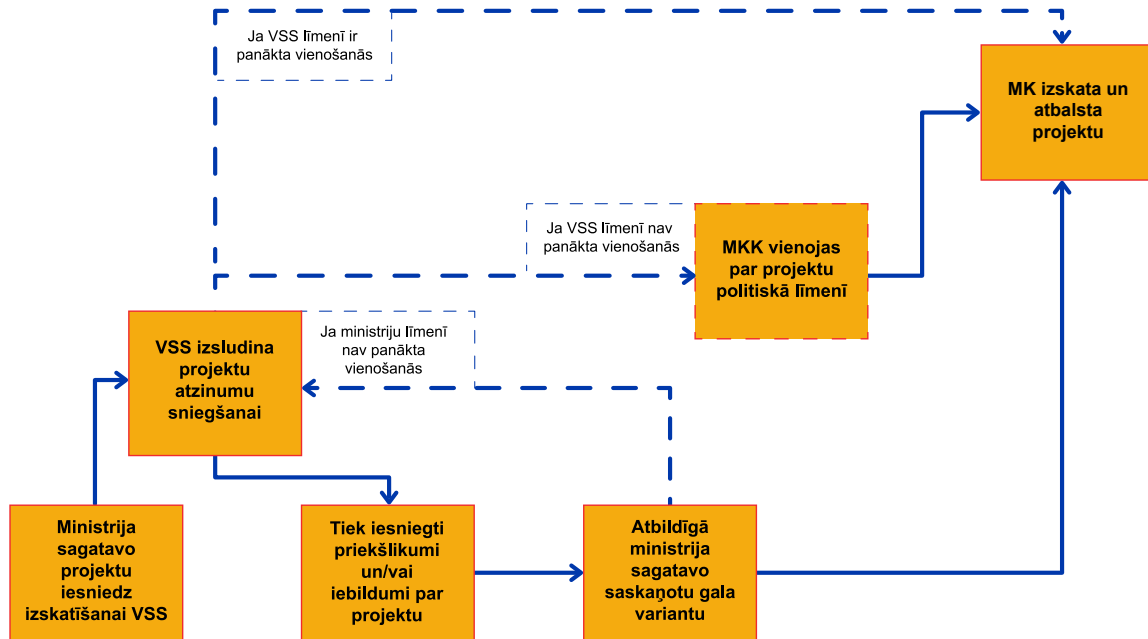
Normatīvo aktu projektu virzība uz MINISTRU KABINETU

Likumprojekti visbiežāk top ministrijās vai to padotības institūcijās, vai citās centrālās valsts pārvaldes institūcijās. Arī MK noteikumus un attīstības plānošanas dokumentus sagatavo ministrijas vai to padotības institūcijas. Bet pirms tie nonāk valdības redzeslokā, t.i., pirms tiek pieņemts politiku lēmums, tie iet noteiktu ceļu caur ministrijām.

Vispirms tie virzās cauri **valsts sekretāru sanāksmei** (VSS), kurā tiekas visu ministriju valsts sekretāri (kas būtībā ir ministriju vadītāji), pēc tam tiek saskaņoti ar ministrijām un nevalstiskajām organizācijām, mēģinot panākt vienošanos administratīvajā (t.i. ne politiku) līmenī. Tikai pēc tam dokumenta projekts nonāk Ministru kabinetā. Ja administratīvajā līmenī vienošanās netiek panākta, tad dokuments tiek skatīts Ministru kabineta komitejā un pēc tam tikai Ministru kabinetā. Šāda kārtība izveidota tādēļ, lai optimizētu valdības darbu un valdības sēdēs tiktu diskutēts tikai par ģipšā nozīmīgiem vai strīdīgiem jautājumiem.

- Valsts sekretāru sanāksmes parasti notiek ceturtdienās
- Ministru kabineta komitejas sēdes parasti notiek pirmdienās
- Ministru kabineta sēdes parasti notiek otrdienās

Normatīvo aktu projektu virzība uz Ministru kabinetu:

Līdzdalības mehānismi:

- **vēstules** (Ministru prezidentam, Ministru kabinetam vai Valsts kancelejai par problēmu, priekšlikumi par normatīvo aktu grozījumiem u.c., lai iniciētu tos);
- **tikšanās** ar amatpersonām apmeklētāju pieņemšanas laikos;
- līdzdalība ministriju organizētajās konsultācijās un dokumentu izstrādes **darba grupās**. Informācijai par darba grupām jābūt institūciju mājas lapās, kā arī tās mēdz pašas sazināties ar sev zināmajām aktīvajām nevalstiskajām organizācijām;
- dalība **Valsts sekretāru sanāksmēs, Ministru kabineta sēdēs**, Ministru kabineta **komitejas sēdēs**. To dienaskārtībai var sekot līdz Ministru kabineta mājas lapā internetā www.mk.gov.lv. Turpat atrodama informācija, kā pieteikties apmeklēt šīs sēdes;
- **atzinumu sniegšana** par politikas dokumentu vai normatīvo aktu projektiem. Atzinumus var sniegt **2 nedēļu laikā pēc izsludināšanas VSS**, ja protokolā nav fiksēts cits laiks.

Kārtību, kādā privātpersona iesniedz un **iestāde izskata un atbild uz vēstuli**, kurā ietverts lūgums, sūdzība, priekšlikums vai jautājums, kas ir iestādes kompetencē, nosaka IESNIEGUMU LIKUMS. Ar to būtu jāiepazīstas ikvienam!

Tajā noteikts, ka:

- iestāde iesniegumu izskata, vadoties pēc tā satura;
- iestādei jāsniedz atbildi pēc būtības un saprātīgā termiņā – ne vēlāk kā **viena mēneša laikā**, ja likumā nav noteikts citādi;
- ja iestāde neatbild noteiktajā termiņā un kārtībā, vērsieties augstākstāvošā iestādē vai iesniedziet pieteikumu Administratīvajā rajona tiesā.

Ieteicams iepazīties:

- Informācijas atklātības likums;
- 2009.gada 7.aprīļa MK noteikumi Nr. 300 „Ministru kabineta kārtības rullis”;
- 2009.gada 25.augusta MK noteikumi Nr.970 „Sabiedrības līdzdalības kārtība attīstības plānošanas procesā”;
- Valsts pārvaldes iekārtas likums;
- Ministru kabineta iekārtas likums;
- Vides ministrijas (un tās padotības iestāžu un/vai citu ministriju) nolikums.

Normatīvo aktu izstrāde parasti ilgst vairākus mēnešus, to nepieciešamība visbiežāk ir noteikta citos normatīvajos aktos, tāpēc ir būtiski sekot līdzi darbības plānošanai un pieņemtajiem lēmumiem. Bieži dokumentu projektu sagatavošanai tiek organizētas **darba grupas**, kurās ir iespējams piedalīties arī sabiedrības pārstāvjiem. Tāpat arī jāamēģina paust savas idejas laikā, kad atbildīgās institūcijas plāno savu darbu, gatavo darba plānus, stratēģijas, attīstības plānošanas dokumentus, pārliecinot, lai dienaskārtībā tiek iekļauts konkrēts jautājums.

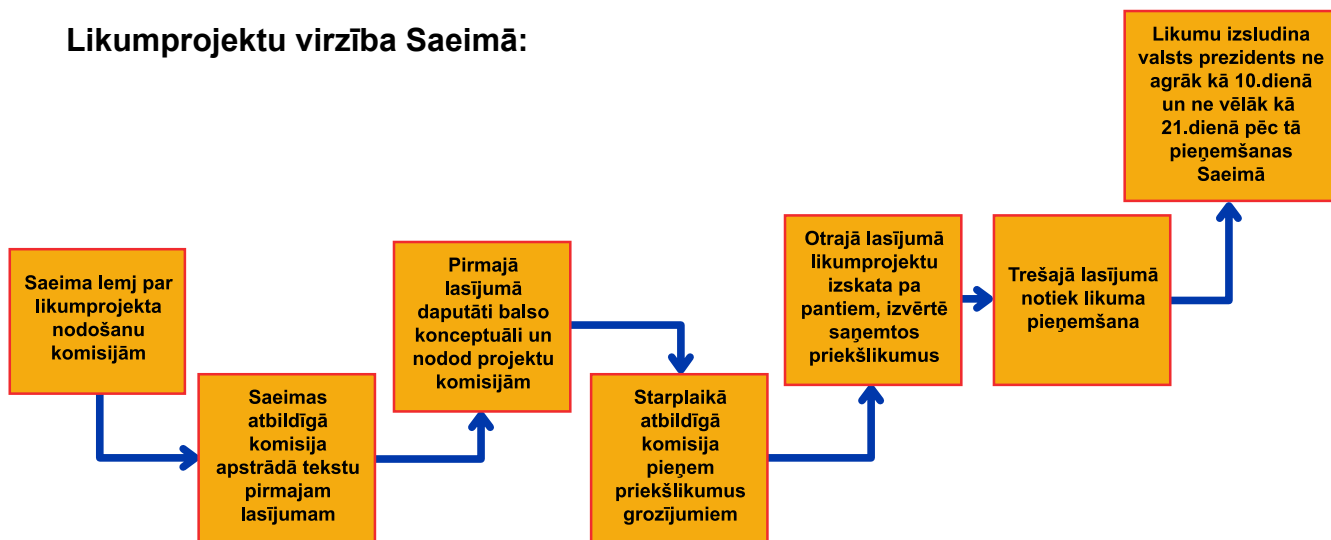
2007.gada 6.marta Ministru kabineta noteikumi Nr. 171 “ Kārtība, kādā iestādes ievieto informāciju internetā” nosaka, kādai informācijai jābūt ievietotai iestādes interneta mājas lapā, t.sk. ka sadaļā “Sabiedrības līdzdalība” iekļauj:

- informāciju par iestādes sadarbību ar nevalstiskajām organizācijām;
 - informāciju par būtiskākajām iestādes darba grupām un padomēm;
 - informāciju par plānotām un notikušām publiskām apspriedēm, par dalības iespējām tajās un iestādē iesniegtiem vai iestādes sagatavotiem dokumentiem, kas nodoti publiskai apspriešanai.
- Šo informāciju ikvienam ir tiesības pieprasīt!

Likumprojektu pieņemšana SAEIMĀ

Likumi tiek pieņemti Saeimā. Likumprojektus var iesniegt Saeimai Valsts Prezidents, Ministru kabinets (tad likumprojektu izstrādes ceļš sākas, kā iepriekš aprakstīts), Saeimas komisijas, ne mazāk kā pieci deputāti, kā arī Satversmē paredzētos gadījumos un noteiktā kārtībā viena desmitā daļa vēlētajū.

Likumprojektu virzība Saeimā:

Līdzdalības mehānismi:

- vēstules, atzinumi, priekšlikumi (deputātiem, frakcijām, komisijām);
- **tikšanās** ar deputātiem apmeklētāju pieņemšanas laikos;
- **līdzdalība komisiju sēdēs**;
- ja normatīvais akts ir Ministru kabinetā nodots tālākai izskatīšanai Saeimā, tad NVO priekšlikumi būtu atkārtoti jāiesniedz Saeimas atbildīgajām komisijām, jāmēģina personīgi tikties ar deputātiem, lai izskaidrotu savu viedokli;
- ja NVO ir spēcīgi sadarbības partneri un finansiālās iespējas, tās var izmantot **lobēšanu** - informācijas sniegšana lēmumu pieņēmējiem, lai ietekmētu viedokļus;
- visbeidzot var vērsties arī tieši pie **prezidenta**, lai ietekmētu normatīvā akta projekta izsludināšanu, ierosinātu pārstrādāt, papildināt vai grozīt to. Valsts prezidents likumu izsludina ne agrāk kā 10.dienā un ne vēlāk kā 21.dienā pēc tā pieņemšanas Saeimā.

Ieteicams iepazīties:

- Latvijas Republikas Satversme;
- Saeimas Kārtības rullis.

Kā izteikt VIEDOKLI likumu tapšanas laikā Saeimā?

Tiešā veidā interešu aizstāvjiem, nevalstiskajām organizācijām, sabiedrības pārstāvjiem nav iespējams ietekmēt likumprojektu starp Saeimas lasījumiem, tāpēc ar saviem ierosinājumiem ir jāvēršas pie tām amatpersonām, kuras priekšlikums var iesniegt, jāskaidro sava pozīcija, jāmeklē atbalsts.

Priekšlikumus var iesniegt:

- Valsts prezidents;
- Saeimas komisija;
- frakcija, politiskais bloks;
- deputāts;

- Ministru prezidents, Ministru prezidenta biedrs, ministrs;
- ministra pilnvarojumā ministrijas parlamentārais sekretārs;
- Saeimas juridiskais dienests, ja šie priekšlikumi attiecas uz likumdošanas tehniku un kodifikāciju;
- tiesībsargs.

Lēmumu pieņemšana PAŠVALDĪBĀS

Pašvaldību izstrādātie „likumi” tiek saukti par saistošajiem noteikumiem. Pašvaldību darba organizāciju, lēmumu pieņemšanas kārtību, iedzīvotāju tiesības un pienākumus vietējā pārvaldē, kā arī citus pašvaldības darba organizācijas jautājumus nosaka katras pašvaldības nolikums.

Tomēr vienkāršotā veidā to var skaidrot šādi:

- pašvaldībā tiek sagatavots lēmuma projekts;
- ja jautājums ir diskutabls un ja pašvaldībā izveidota attiecīga komiteja, jautājums tiek nodots komitejai;
- par pašvaldības administratīvās teritorijas robežas grozīšanu, pašvaldības attīstības programmu un teritorijas plānojumu, jārīko publiskā apspriešana. Konsultatīvos nolūkos pēc pašvaldības iedzīvotāju, domes vai tās priekšsēdētāja iniciatīvas, var organizēt publisko apspriešanu par citiem pašvaldības autonomās kompetences jautājumiem;
- domes sēdēs tiek balsots par lēmumprojektiem.

Līdzdalības mehānismi:

- **vēstules** par problēmu, priekšlikumi par saistošo noteikumu grozījumiem u.c., lai iniciētu tos;
- **tikšanās** ar amatpersonām apmeklētāju pieņemšanas laikos;
- dalība **publiskajās apspriešanās**;
- dalība domes sēdēs.

Ieteicams iepazīties:

- Likums par pašvaldībām;
- Attiecīgās pašvaldības nolikums.

KUR vērsties, ja netieku uzklauss?

Ļoti iespējams, ka institūcijas neņems vērā visus priekšlikumus, tomēr tās nedrīkst atteikt viedokļa paušanu un tām ir jāsniedz argumenti. Ja rodas aizdomas, ka valsts pārvaldes institūcija ierobežo līdzdalības tiesības, var vērsties pie **tiesībsarga** (www.tiesibsargs.lv). Ja kāda pieņemtā tiesību norma ir pretrunā ar Satversmē noteiktajām tiesībām, var vērsties **Satversmes tiesā** (www.satv.tiesa.gov.lv). Konsultācijas par nevalstisko organizāciju jautājumiem un palīdzību interešu aizstāvības jautājumos var sniegt arī **Latvijas pilsoniskā alianse** (www.nvo.lv).

Pasaules Dabas Fonda misija ir veidot nākotni, kurā cilvēks un daba dzīvo harmonijā. Uzzini vairāk par Pasaules Dabas Fondu un tā programmām – www.pdf.lv

Kļūsti par Pasaules Dabas Fonda atbalstītāju un piedalies dabas aizsardzībā!

Uzzini vairāk www.pdf.lv,

rakstot uz e-pastu info@pdf.lv

vai zvanot **67505640**

- skype: **PDF_Latvija**

Sabiedrības līdzdalība

Teksts: Pasaules Dabas Fonds; Dace Aizstrauta

Datorsalikums: Marta Zariņa

Šis informatīvais materiāls ir veidots ar Islandes, Lihtenšteinas un Norvēģijas finansiālu atbalstu EEZ finanšu instrumenta un Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta ietvaros un ar Latvijas valsts finansiālu atbalstu no Sabiedrības integrācijas fonda. Par informatīvā materiāla „Sabiedrības līdzdalība” saturu atbild Pasaules Dabas Fonds.

**Pasaules
Dabas
Fonds**

sadarbībā ar

(c) Pasaules Dabas Fonds, 2009